
ATSKAITE

Izvērtējums izņēmumu piemērošanai papildu pasākumu neieviešanai “nesamērīgu izmaksu” dēļ

Pētījums “Zināšanu un informācijas bāzes veidošana jūras ūdeņu izmantošanas un jūras vides mērķu sasniegšanas ekonomiskai un sociālai analīzei”

Projekts „Zināšanu uzlabošana jūras vides stāvokļa jomā”, Nr. 17-00-F06803-000001

Līguma Nr. IL/109/2017 (19.12.2017.)

Rīgā, 2022

Izpildītājs:

SIA “AKTIIVS”

Reģistrācijas Nr. 40003697993

Ziņojumu sagatavoja Kristīne Pakalniete (kristinepa@apollo.lv)

Pētījums ir finansēts no „Eiropas Savienības Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda”

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA

Eiropas Jūrlietu un
zivsaimniecības fonds

Atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests

Satura rādītājs

Ievads	3
1. Direktīvas prasības un starptautiskās rekomendācijas	3
2. Nacionālā pieeja	4
2.1. Pieejas izstrāde	4
2.2. Lēmumu pieņemšanas kritēriji	8
3. Izvērtējums izņēmumu piemērošanai, ja nav būtiska apdraudējuma jūras videi	9
4. Izvērtējums izņēmumu piemērošanai, ja izmaksas būtu nesamērīgas, ņemot vērā jūras videi radītos apdraudējumus	10
4.1. Izmaksu un ieguvumu novērtējums	10
4.2. Izmaksu-ieguvumu analīze	11
5. Kopsavilkums atjaunotajai pasākumu programmai	13
1.pielikums: Izvērtējumā ietvertie papildu pasākumi un to izmaksu novērtējums	14
Izmantotā literatūra	16

Izmantotie saīsinājumi

BJRP	(HELCOM) Baltijas jūras rīcības plāns
D	Kvalitatīvais raksturlielums („deskriptors”) jūras vides stāvokļa raksturošanai
EK	Eiropas Komisija
ES	Eiropas Savienība
JSD	Jūras stratēģijas pamatdirektīva (2008/56/EK)
LJVS	Labs jūras vides stāvoklis (angl.val. <i>Good environmental status</i>)
UBAP	Upju baseinu apsaimniekošanas plāns
ŪSD	Ūdens struktūrdirektīva (2000/60/EK)
VARAM	LR Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

Ievads

„Eiropas Savienības Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda” finansētā projekta „Zināšanu uzlabošana jūras vides stāvokļa jomā” (projekta Nr. 17-00-F06803-000001) ietvaros tiek īstenots pētījums „Zināšanu un informācijas bāzes veidošana jūras ūdeņu izmantošanas un jūras vides mērķu sasniegšanas ekonomiskai un sociālai analīzei”. Pētījumu īsteno uzņēmums SIA AKTiiVS, pamatojoties uz līgumu ar LR Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju (līgums Nr. IL/109/2017 un Vienošanās Nr. IL/120/2021). Pētījuma darba uzdevumi ietvēra novērtējumu sagatavošanu un nacionālās metodikas izstrādi, lai pamatotu izņēmumus papildu pasākumu neieviešanai „nesamērīgu izmaksu” dēļ. Šī atskaite ietver rezultātus attiecībā uz minēto darba uzdevumu.

Atbilstoši Direktīvas 14. panta 4.punktam un starptautiskajām rekomendācijām tika izstrādāta nacionālā metodika izņēmumu pamatošanai „nesamērīgu izmaksu” dēļ. Metodika ietver JSD noteikto principu interpretāciju un nacionālo pieeju šādu izņēmumu piemērošanai, tajā skaitā lēmumu pieņemšanas kritērijus „nesamērīgu izmaksu” pamatošanai. Nacionālās metodikas izstrādei tika veikta starptautiskās informācijas apkopošana un informācijas apmaiņa, tajā skaitā, apkopojot informāciju par situāciju šādu izņēmumu piemērošanai citās Baltijas jūras reģiona un ES valstīs. Tika veikta analīze un sagatavoti novērtējumi, lai izvērtētu šādu izņēmumu piemērošanas nepieciešamību un pamatotību. Darba rezultātā ir sagatavoti priekšlikumi novērtējumu iekļaušanai pasākumu programmā.

Atskaite 1.nodaļā ir apkopota informācija par direktīvas prasībām un starptautiskajām rekomendācijām šādu izņēmumu piemērošanai, 2.nodaļā aprakstīta izstrādātā nacionālā metodika. 3.-4.nodaļās ir sniegti izvērtējumi izņēmumu nepieciešamībai un pamatotībai. 5.nodaļā ir sniegts izvērtējuma kopsavilkums atjaunotajai pasākumu programmai.

1. Direktīvas prasības un starptautiskās rekomendācijas

Direktīvā ir izdalītas divas izņēmumu kategorijas, kas var kalpot par pamatu pasākumu neieviešanai atbilstoši 14.4.pantam:

1. ja nav būtiska apdraudējuma jūras videi – ja “Jūras vides stāvokļa novērtējums”, kas veikts atbilstoši direktīvas 8.pantam, norāda, ka ir atbilstība labam jūras vides stāvoklim (LJVS), un ja nav sagaidāma stāvokļa pasliktināšanās;
2. ja izmaksas būtu nesamērīgas salīdzinājumā ar apdraudējumu jūras videi, vienlaikus nodrošinot, ka šāds izņēmums nerada apdraudējumu LJVS sasniegšanai.

Direktīvas 14.pants. Izņēmumi.

4. Dalībvalstis izstrādā un īsteno visus 5. panta 2. punktā minētos jūras stratēģiju elementus, bet tām **nav jāveic īpaši pasākumi**, izņemot attiecībā uz 8. pantā aprakstīto sākotnējo novērtējumu, **ja nav būtisku apdraudējumu jūras videi vai ja izmaksas būtu nesamērīgas**, ņemot vērā jūras videi radītos apdraudējumus un **nodrošinot, ka nav turpmākas pasliktināšanās**.

Ja dēļ kāda no šiem iemesliem dalībvalsts neveic nekādus pasākumus, tā sniedz Komisijai sava **lēmuma pamatošanai vajadzīgos pierādījumus**, vienlaikus **izvairoties pastāvīgi apdraudēt laba vides stāvokļa panākšanu**.

JSD Kopējās ieviešanas stratēģijas vadlīnijās attiecībā uz pasākumu programmu un izņēmumiem (EC, 2020)¹ papildus ir uzsvērts, ka:

¹ MSFD CIS (2020) Programmes of measures (Articles 13 & 18) and Exceptions (Article 14) under the Marine Strategy Framework Directive: Recommendations for implementation and reporting for the Article 17 updates in the 2nd cycle. MSFD guidance document 10.

- ir jānodrošina, lai nav turpmāka pasliktinājuma jūras vides stāvoklī;
- ir jānodrošina, lai izņēmuma piemērošana nerada apdraudējumu LJV sasniedzšanai;
- lēmumam par rīcību neveikšanu ir jābūt pienācīgi pamatotam, tajā skaitā, ir jāsniedz EK nepieciešamais lēmuma pamatojums.

Vadlīnijās ir norāde uz skaidrojumu izņēmumu dēļ “nesamērīgām izmaksām” piemērošanai “Ūdens struktūrdirektīvas” (ŪSD)² kontekstā, atzīmējot, ka sekojoši ŪSD apsvērumi ir attiecināmi arī uz JSD kontekstu (EC, 2009)³:

- “nesamērīgums” nebūtu vērtējams pie līmeņa, kad pasākumu izmaksas tikai pārsniedz kvantificētos ieguvumus;
- izmaksu un ieguvumu novērtējumam ir jāietver gan kvantificētās izmaksas un ieguvumus, gan tos, ko nevar novērtēt kvantitatīvi un kas ir jānovērtē kvalitatīvā veidā;
- līmenim, ar kādu izmaksas pārsniedz ieguvumu, ir jābūt ievērojamam un ar augstu noteiktību;
- “nesamērīguma” kontekstā lēmumu pieņēmēji varētu vēlēt ņemt vērā maksātspēju tiem, ko ietekmēs pasākumi, un par to varētu būt nepieciešama informācija⁴.

Taču ir būtiskas atšķirības JSD un ŪSD noteiktajos nosacījumos izņēmumu piemērošanai dēļ “nesamērīgām izmaksām”:

1. Izmaksu un ieguvumu salīdzinājums “nesamērīgu izmaksu” pamatošanai ŪSD kontekstā tiek izmantots, lai pamatotu ūdensobjektiem zemākus vides mērķus, nekā labs ekoloģiskais stāvoklis. Savukārt, JSD nepieļauj LJV sasniedzšanu.
2. Spēja maksāt, jeb finansiālās kapacitātes ierobežojumi, ŪSD kontekstā var tikt izmantoti, lai pamatotu mērķu sasniegšanas termiņa pagarināšanu, jeb tā sauktos “termiņa izņēmumus”. Savukārt, JSD nav nekādas atsauces uz šāda veida izņēmumiem vai pamatojumiem.

Dēļ iemesliem, ka LJV sasniedzšana netiek pieļauta un direktīvā nav skaidru atsauču uz mērķu sasniegšanas termiņa pagarināšanu, faktiski, nav viennozīmīgu un skaidru vadlīniju – kā interpretēt JSD nosacījumus un piemērot praksē 14.panta 4.punkta izņēmumus dēļ “nesamērīgām izmaksām”. Nacionālo pieeju izstrāde un koordinācija galvenokārt tiek balstīta uz informācijas un pieredzes apmaiņu starp dalībvalstīm.

2. Nacionālā pieeja

2.1. Pieejas izstrāde

Lai izstrādātu nacionālo pieeju, tika ņemtas vērā ES vadlīnijas (EC, 2009; EC, 2014; WG Economics, 2015; EC, 2020), un tika veikta informācijas apkopošana par situāciju citās valstīs un diskusijas ar EK un citām valstīm.

ES līmenī koordinētu JSD ieviešanu attiecībā uz pasākumu programmas izstrādi un ekonomisko un sociālo analīzi nodrošina JSD dalībvalstu pārstāvju darba grupa WG POMESA⁵. K.Pakalniete piedalījās šīs darba

² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/60/EK (2000.gada 23.oktobris), ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā.

³ European Commission (2009) Common Implementation Strategy (CIS) for the Water Framework Directive (2000/60/EC). Guidance Document No. 20: Guidance document on exemptions to the environmental objectives (Technical Report 2009-027).

⁴ Attiecībā uz maksātspējas aspektiem ŪSD kontekstā ir izstrādāti divi informācijas dokumenti – EC (2014) un WG Economics (2015).

⁵ Programme of measures and economic and social analysis.

grupas sanāksmēs, lai iegūtu EK skaidrojumus un informāciju no citām valstīm par izņēmumu piemērošanu. Lai iegūtu informāciju par citu Baltijas jūras reģiona valstu nacionālajām pasākumu programmām un izņēmumiem, K.Pakalniete piedalījās HELCOM GEAR⁶ un HELCOM EN ESA⁷ sanāksmēs. Tāpat arī tika veikta individuāla informācijas apmaiņa ar kaimiņvalstīm.

Nozīmīgākās apmeklētās sanāksmes, kurā tika apspriesti jautājumi saistībā ar izņēmumu piemērošanu:

- HELCOM GEAR (attālināta) sanāksme 18.05.2021. (K.Pakalniete piedalījās sanāksmes daļā, kas bija veltīta informācijas apmaiņai un koordinācijai par nacionālajām JSD pasākumu programmām un izņēmumu piemērošanu);
- K.Pakalnetes organizēta HELCOM EN ESA neformāla (attālināta) diskusija par JSD 14.4.panta izņēmumiem 21.06.2021.;
- WG POMESA (attālināta) sanāksme 12.10.2021.;
- HELCOM GEAR (attālināta) sanāksme 08.11.2021. (K.Pakalniete piedalījās sanāksmes daļā, kas bija veltīta informācijas apmaiņai un koordinācijai par nacionālajām JSD pasākumu programmām un izņēmumu piemērošanu).

HELCOM GEAR darba ietvaros ir sagatavots kopīgs dokuments par Baltijas jūras valstu JSD pasākumu programmu un izņēmumu koordinācijas procesu un rezultātiem (HELCOM, 2022)⁸. Attiecībā uz izņēmumiem dokumentā ir iekļauta informācija attiecībā uz visa veida izņēmumiem, neizdalot atsevišķi specifiskus izņēmumu veidus. Dokumentā secināts, ka dēļ skaidru ES vadlīniju trūkuma nav bijis iespējams harmonizēt nacionālās pieejas izņēmumu piemērošanai.⁹

Iepriekšējā direktīvas plānošanas periodā neviena valsts nav piemērojusi izņēmumus atbilstoši 14.panta 4.punktam¹⁰ (EC, 2020). Informācijas apmaiņas aktivitātēs iegūtā informācija liecina, ka arī šajā periodā neviena valsts nepiemēros šādus izņēmumus. Arī Baltijas jūras reģiona valstīs, tajā skaitā kaimiņvalstīs, šādi izņēmumi nav paredzēti. Tā kā formālā informācija saistībā ar nacionālajām pasākumu programmām neietver informāciju par šādiem izņēmumiem, tad nav arī sniegta informācija, vai un kādi izvērtējumi tika veikti un kādas pieejas tika izmantotas, lai nonāktu pie šāda rezultāta. No informācijas apmaiņas aktivitātēm secināms, ka lielākoties šādi izņēmumi nav uzskatīti par nepieciešamiem. Atsevišķos gadījumos kaut kādi izvērtējumi ir veikti (piemēram, Zviedrijā tika atzīmēts attiecībā uz esošo invazīvo svešo sugu ietekmi), bet izlemts tomēr izņēmumu nepiemērot. Ir ticis atzīmēts arī, ka šādi izņēmumi nav piemēroti, jo būtu sarežģīti tos pienācīgi pamatot, tajā skaitā dēļ informācijas trūkumiem. Kopumā no visa veiktā darba informācijas apmaiņai tā arī nebija iespējams iegūt no citām valstīm skaidru un detalizētu

⁶ Group on the Implementation of the Ecosystem Approach.

⁷ Expert network on economic and social analyses.

⁸ HELCOM (2022) Joint Documentation of Regional Coordination of Programmes of Measures for the EU Marine Strategy Framework Directive in the Baltic Sea Area. Pieejams <https://helcom.fi/media/publications/joint-documentation-of-regional-coordination-of-programmes-of-measures-in-the-baltic-sea-area.pdf>.

⁹ "To date there is no EU CIS guidance to establish a common understanding of, and determine basic requirements for, the application of Article 14 MSFD in support of a coherent approach across EU Member States. Such guidance would need to include how to deal with failure of (timely) achieving GES for other reasons than those covered by Article 14 MSFD, as described above. From the discussions of Contracting Parties it is clear that the current framework of MSFD and Article 14 creates high legal uncertainties and a dilemma for EU Member States in the implementation of the MSFD. Conflicts with the MSFD are foreseeable if Member States fail good status without justifying this by use of Article 14 MSFD as well as if Member States construct arguments for a use of Article 14 MSFD cases, while the reasons for not achieving GES lie elsewhere, including insufficient degree of planned measure implementation. As a result of these obstacles and in the absence of EU guidance, it was not possible, despite best efforts, to truly coordinate the use of exceptions across the Baltic Sea Region. Therefore, Contracting Parties will follow in 2022 national approaches, guided by considerations such as to maintain consistency with their Article 14 MSFD reporting in 2016 and to respond to local requirements and specialities."

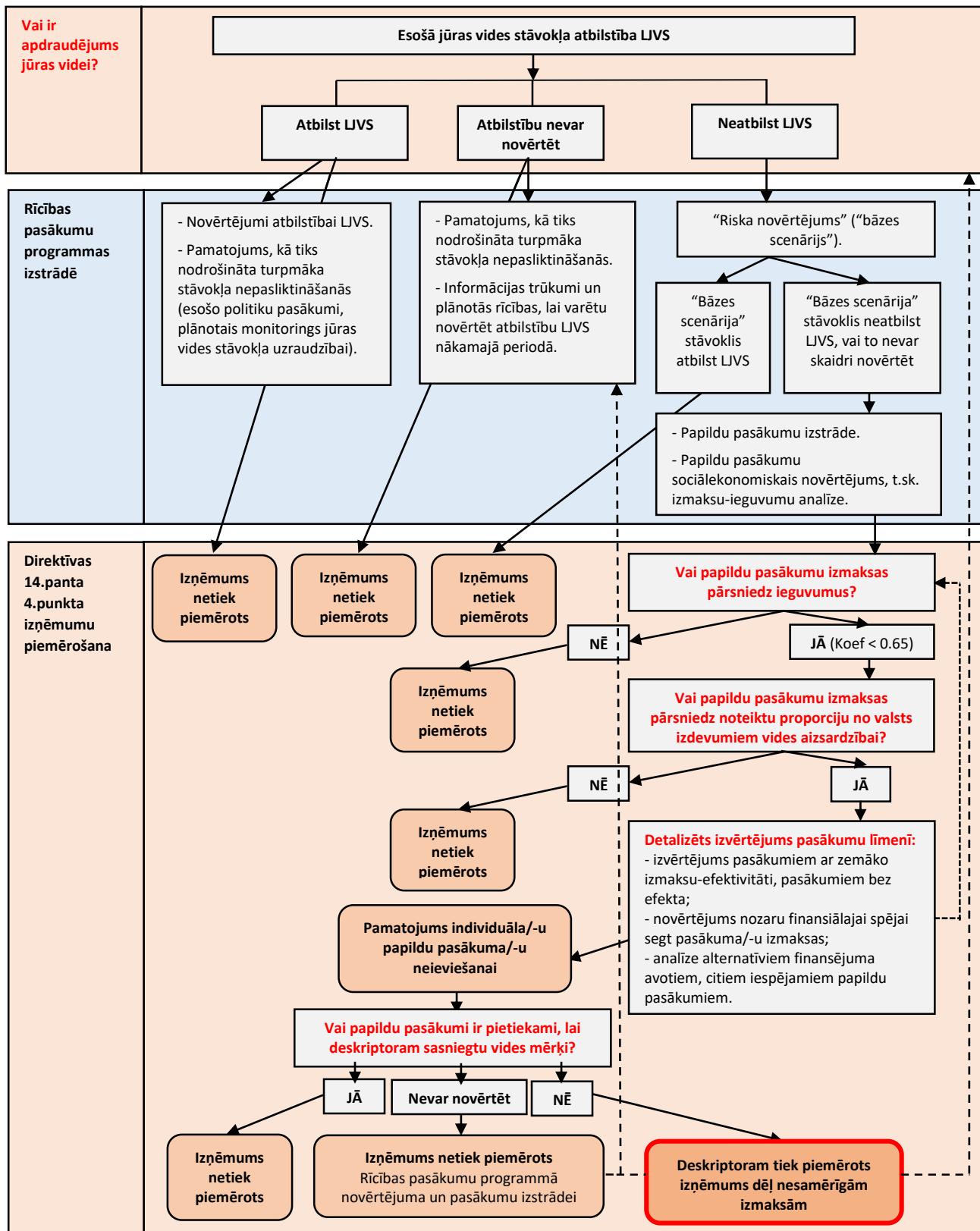
¹⁰ Vienīgais izņēmums ir Holande, kur šāds izņēmums tika piemērots attiecībā uz D5, pamatojot, ka pasākumi tiek ieviesti ŪSD UBAP ietvaros un tādēļ mērķa sasniegšanai ir vajadzīgs ilgāks laiks nekā 2020.gads.

informāciju par veiktajiem izvērtējumiem un izmantotajām pieejām, ja tādas vispār ir skaidri formulētas. Piemēri no prakses ir pieejami tikai attiecībā uz ŪSD kontekstu (EC, 2014; WG Economics, 2015). Nacionālās pieejas izstrādē ir ņemtas vērā attiecīgās ŪSD vadlīnijas un prakse, ciktāl tas ir piemērojams JSD kontekstam.

2.1.attēlā sniegts izstrādātās nacionālās pieejas apkopojums, kurā raksturots izvērtējumu un lēmumu pieņemšanas process, lai novērtētu “nesamērīgu izmaksu” izņēmumu piemērošanas nepieciešamību un pamatotību. Attēlā ar sarkanu tekstu ir atzīmēti galvenie lēmumu pieņemšanas kritēriji. Detalizētāka informācija par kritērijiem sniegta nākamajā nodaļā. Izvērtējums aptver abas 14.panta 4.punkta izņēmumu kategorijas, sākot ar vērtējumu, vai ir apdraudējums jūras videi.

Izvērtējuma pieeja ir cieši saistīta ar pasākumu programmas izstrādes procesu (skat. 2.1.attēla sadaļu “Rīcības pasākumu programmas izstrādē”). Izvērtējumi lielākoties tiek veikti kvalitatīvo raksturlielumu līmenī, tikai atsevišķos posmos visa papildu pasākumu kopuma līmenī vai individuālu papildu pasākumu līmenī. Pasākumu neieviešana var tikt pamatota individuāliem papildu pasākumiem, taču šādus gadījumus nebūtu nepieciešams formāli norādīt kā izņēmumus. Formāli izņēmumi, ja ir nepieciešams un pamatoti, būtu piemērojami kvalitatīvo raksturlielumu līmenī.

Ja ir izvērtēti visi tehniski iespējamie, izmaksu-efektīvie un izmaksu samērīgie papildu pasākumi vides mērķa sasniegšanai, un ja iespējamie papildu pasākumi nav pietiekami, lai sasniegtu vides mērķi, tad formāli kvalitatīvajam raksturlielumam varētu tikt noteikts izņēmums dēļ “nesamērīgām izmaksām”. Ņemot vērā nenoteiktību vides novērtējumos, pasāku efekta un pietiekamības novērtējumos un sociālekonomiskajos novērtējumos, praksē varētu būt grūti viennozīmīgi un ar pietiekamu noteiktību novērtēt, vai pasākumi ir pietiekami. Attiecīgi, pasākumu programmā būtu nepieciešams paredzēt rīcības, kas ietver izpēti un papildu pasākumu izstrādi. Šādi pasākumi ir ietverti papildu pasākumu priekšlikumos. Atbilstoši direktīvas prasībām, ja izņēmums tiek piemērots, tas ir atkārtoti jāpārvērtē, veicot atjaunoto jūras vides stāvokļa novērtējumu.

2.1.attēls. Nacionālā pieeja direktīvas 14.panta 4.punkta izņēmumu piemērošanai. (Avots: K.Pakalniētes izstrādāts attēls.)

2.2. Lēmumu pieņemšanas kritēriji

1. lēmumu pieņemšanas kritērijs: Vai ir apdraudējums jūras videi?

Novērtējums tiek veikts kvalitatīvajiem raksturlielumiem, balstoties uz esošā jūras vides stāvokļa atbilstību LjVS.

Novērtējuma rezultāts ir sniegts 3.nodaļā. Kvalitatīvie raksturlielumi atbilst vienai no trīs iespējamām grupām – ir atbilstība LjVS, atbilstību nevar novērtēt, vai nav atbilstība LjVS. Katrai grupai ir atbilstošas rīcības pasākumu programmas kontekstā.

2. lēmumu pieņemšanas kritērijs: Vai papildu pasākumu izmaksas pārsniedz ieguvumus (vai izmaksas ir “nesamērīgas”)?

Novērtējums tiek veikts kvalitatīvajiem raksturlielumiem, kuriem esošais stāvoklis novērtēts kā neatbilstošs LjVS, kā arī stāvoklis “bāzes scenārijā” (balstoties uz “riska novērtējumu”) neatbilst LjVS, vai atbilstību nevar skaidri novērtēt. Šiem kvalitatīvajiem raksturlielumiem tiek veikta izmaksu-ieguvumu analīze. Novērtējuma rezultāts ir sniegts 4.nodaļā. Ja izmaksas pārsniedz ieguvumus (ieguvumu un izdevumu attiecība pārsniedz noteiktu robežvērtību), tiek veikta papildus analīze finansiālajai kapacitātei segt pasākumu izmaksas un detalizēts izvērtējums individuālu pasākumu līmenī. Izmantojot noteiktas robežvērtības, ir svarīgi veikt rezultātu nenoteiktības analīzi. Izstrādātajam novērtējumam ir izmantota robežvērtība 0,65, kas atbilst ES vadlīniju vispārējiem principiem (skat. 1.nodaļu) un piemēram citās valstīs ŪSD izņēmumu novērtēšanas kontekstā.

Papildus kritērijs: Vai papildu pasākumu izmaksas pārsniedz noteiktu proporciju no valsts izdevumiem vides aizsardzībai? Tā kā lielākā daļa papildu pasākumu izmaksu ir attiecināmas uz valsts pārvaldi, tad papildus izmaksas tiek vērtētas pret valsts budžeta izdevumiem vides aizsardzībai. Atsevišķu pasākumu ieviešanas rezultātā varētu tikt noteikti papildu pasākumi ekonomikas nozarēm. To izmaksas būtu jāvērtē pret nozares iespējam izmaksu segšanai. Papildu pasākumi, kuros nozarēm varētu tikt noteikti jauni pasākumi, vai kuri varētu radīt uz nozarēm negatīvu ietekmi, ietver sociālekonomiskās ietekmes novērtējumu pirms jaunu pasākumu noteikšanas.

Izstrādātajam novērtējuma ir izmantota robežvērtība 1%, kas ir noteikta, balstoties uz ekspert-vērtējumu. Šai robežvērtībai nav vadlīniju, ne arī vienotas starptautiskās prakses. Zemāka robežvērtība iespējams varētu tikt uzskatīta par nepamatoti zemu. Tā kā šis ir izmantots kā papildus kritērijs, tad robežvērtībai lielā mērā ir informatīvs raksturs.

Ja noteikta proporcija nav pārsniegta, nav nepieciešams tālāks izvērtējums. Proporcijas pārsnieguma gadījumā nepieciešams turpināt papildu pasākumu izvērtējumu.

Detalizēts izvērtējums pasākumu līmenī var ietvert:

- izvērtējumu pasākumiem ar zemāko izmaksu-efektivitāti, pasākumiem bez efekta;
- novērtējumu nozaru finansiālajai spējai segt pasākuma/-u izmaksas;
- analīzi alternatīviem finansējuma avotiem pasākumu izmaksu segšanai;
- izvērtējums iespējamiem citiem papildu pasākumiem vides mērķa sasniegšanai.

Uz šī izvērtējuma pamata varētu tikt identificēti individuāli papildu pasākumi, kuriem ir pamatota neieviešana un tiek pārskatīts pasākumu programmā nepieciešamo papildu pasākumu saraksts.

3.kritērijs: Vai papildu pasākumi ir pietiekami, lai kvalitatīvajam raksturlielumam nodrošinātu atbilstību vides mērķim/LjVS? Vērtējot (pārskatīto) papildu pasākumu kopumu un to sagaidāmo efektu, būtu nepieciešams novērtēt papildu pasākumu pietiekamību. Ja iespējamo pasākumu kopums nav pietiekams, kvalitatīvajam raksturlielumam varētu tikt piemērots izņēmums dēļ “nesamērīgām izmaksām”. Ņemot vērā nenoteiktību, praksē varētu būt grūti viennozīmīgi un ar pietiekamu noteiktību novērtēt, vai pasākumi ir pietiekami. Attiecīgi, pasākumu programmā būtu nepieciešams paredzēt rīcības, kas ietver

izpēti un papildu pasākumu izstrādi. Ja izņēmums tomēr ir pamatots, būtu nepieciešams izvērtēt ietekmi uz citu vides mērķu sasniegšanu (citiem kvalitatīvajiem raksturlielumiem) un norādīt rīcības, lai nodrošinātu stāvokļa nepasliktināšanos.

3. Izvērtējums izņēmumu piemērošanai, ja nav būtiska apdraudējuma jūras videi

3.1.tabulā sniegts rezultāts izvērtējumam attiecībā uz 1.kritēriju – “Vai ir apdraudējums jūras videi?”. Novērtējumam izmantoti vērtējumi no atjaunotā jūras vides stāvokļa novērtējuma (LHEI, 2018) un šī projekta vides pētījumiem (PAIC, 2019; LHEI, 2020; LHEI, 2021). Darbs tika veikts, izstrādājot novērtējumus un priekšlikumus pasākumu programmai.

3.1.tabula. Kopsavilkums novērtējumam attiecībā uz kritēriju “Vai ir apdraudējums jūras videi?”. (Avots: Darba ietvaros sagatavots apkopojums.)

Vai ir apdraudējums jūras videi?	Rīcības pasākumu programmas kontekstā	Kvalitatīvie raksturlielumi
Esošais stāvoklis atbilst LJVŠ (starptautiski vienotiem, vai nacionāliem indikatoriem)	Nav nepieciešami papildu pasākumi. Pamatojums, kā tiks nodrošināta stāvokļa nepasliktināšanās.	D9
	Nav nepieciešami papildu pasākumi. Pamatojums, kā tiks nodrošināta stāvokļa nepasliktināšanās. Rīcības risināmiem jautājumiem, lai noteiktu starptautiski vienotus LJVŠ indikatorus un robežvērtības un novērtētu atbilstību LJVŠ.	D6, D7
Esošā stāvokļa atbilstību LJVŠ nevar novērtēt	Papildu pasākumi slodzes samazināšanai nav paredzēti. Pamatojums, kā tiks nodrošināta stāvokļa nepasliktināšanās. Rīcības risināmiem jautājumiem, lai definētu LJVŠ un novērtētu atbilstību LJVŠ.	D1 (atsevišķas komponentes ^[1]), D4, D10 (atkritumi jūrā), D11
Esošais stāvoklis neatbilst LJVŠ ^[3]	“Riska novērtējums”. Kur nepieciešams, papildu pasākumu izstrāde un sociālekonomiskais novērtējums.	D1 (atsevišķas komponentes ^[2]), D2, D5, D8, D10 (atkritumi piekrastē)

[1] Pelāģiskie biotopi. [2] Bentiskie biotopi, putni, roņi. [3] Šajā grupā ietilpst arī stāvokļa vērtējumi attiecībā uz zivīm (D3 un D1). Tām netika veikts detalizēts “riska novērtējums”, pieņemot, ka LJVŠ tiks sasniegts, īstenojot pasākumus zivsaimniecības politikas ietvaros.

Kvalitatīvajiem raksturlielumiem, kuriem esošais stāvoklis novērtēts kā atbilstošs LJVŠ, vai atbilstību nevar novērtēt:

- Izņēmumu nav nepieciešams norādīt. Lai arī direktīvā un ES vadlīnijās tie ir minēti zem 14.4.panta kā izņēmumi, tos formāli nevajadzētu norādīt kā “izņēmumus”. Šāda pieeja atbilst citu valstu pieejām un EK paskaidrojumiem attiecībā uz šo izņēmumu piemērošanu.¹¹
- Ir nepieciešams pasākumu programmā sniegt pārskatāmu un skaidru informāciju katram šādam kvalitatīvajam raksturlielumam, sniedzot pamatojumu (papildus) pasākumu neieviešanai. Tajā skaitā,
  - informāciju, kas liecina par atbilstību LJVŠ;

¹¹ Informācija par citu valstu pieejām tika iegūta no informācijas apmaiņas aktivitātēm HELCOM ekspertu grupu un WG POMESA ietvaros (skatīt šīs atskaites 2.1.nodaļu). Tajā skaitā, jautājums tika apspriests WG POMESA sanāksmē 12.10.2021., kurā tika iegūts EK paskaidrojums par šo izņēmumu piemērošanu. Sanāksmē tika arī atzīmēts, ka neskaidrības par šo “izņēmumu” formālo piemērošanu (ka pēc būtības tie nebūtu jānorāda kā “izņēmumi”), būtu jāprecizē direktīvas pārskatīšanas procesā.

- kā tiks nodrošināta turpmāka stāvokļa nepasliktināšanās (t.sk. esošo politiku pasākumi, kas nodrošina, lai slodzes nepalielinātos; plānotais monitorings jūras vides stāvokļa uzraudzībai);
- ja atbilstību LjVS nav iespējams novērtēt, kādi ir informācijas trūkumi un plānotās rīcības, lai varētu novērtēt atbilstību LjVS (piemēram, LjVS indikatoru un robežvērtību izstrāde; plānotie pētījumi slodžu ietekmju, stāvokļa un tā atbilstības LjVS novērtēšanai).

Šādiem kvalitatīvajiem raksturlielumiem pamatojums papildu pasākumu neieviešanai ir saistīts ar vides informāciju un novērtējumiem. Tādēļ šādu pamatojumu sagatavošana neietilpa šī pētījuma uzdevumos. Tika sniegti ieteikumi šādu pamatojumu sagatavošanai.

Jāatzīmē, ka arī trešās grupas kvalitatīvajiem raksturlielumiem atbilstība LjVS ir novērtēta, ciktāl ir pieejami indikatori un robežvērtības. Tiem ir kritēriji, kuros stāvokļa vērtējums nav veikts (nav indikatoru, LjVS robežvērtību, dati stāvokļa raksturošanai).¹² Tādēļ arī šādiem raksturlielumiem ir nepieciešams turpmāks darbs, lai varētu novērtēt atbilstību LjVS nākotnē.

Visiem trešās grupas kvalitatīvajiem raksturlielumiem tika veikta papildu pasākumu izstrāde un sociālekonomiskais novērtējums.

4. Izvērtējums izņēmumu piemērošanai, ja izmaksas būtu nesamērīgas, ņemot vērā jūras videi radītos apdraudējumus

Kvalitatīvajiem raksturlielumiem, kuriem novērtēta esošā stāvokļa neatbilstība LjVS, tika izstrādāts "riska novērtējums". Visiem raksturlielumiem tika identificēti politikas trūkumi un izstrādāti nepieciešamie papildu pasākumi. Šiem raksturlielumiem tika veikts izmaksu un ieguvumu novērtējums.¹³

4.1. Izmaksu un ieguvumu novērtējums

Novērtētās papildu pasākumu kopējās tiešās finansiālās izmaksas veido 2,473-2,533 miljoni eiro plānošanas periodam, jeb 0,412-0,422 miljoni eiro vidēji gadā.¹⁴ Daļa pasākumu iespējams varētu radīt papildus izmaksas nozarēm, ko šobrīd nav iespējams novērtēt, jo iespējamie pasākumi, kas varētu tikt noteikti, nav zināmi. Lielākā daļa novērtēto izmaksu attiecas uz papildu pasākumiem saistībā ar bīstamām vielām (39% no kopējām izmaksām) un jūras bioloģisko daudzveidību (31% no kopējām izmaksām). Saistībā ar svešajām sugām novērtēto izmaksu apjoms veido 15%, atkritumiem 10% un biogēnu piesārņojumu 5% no kopējām novērtētajām izmaksām.

Nozīmīgākie ieguvumi no pasākumu ieviešanas ir saistīti ar uzlabojumu jūras vides stāvoklī un jūras ekosistēmas nodrošinātajos "ekosistēmas pakalpojumos". Tā kā šādi ieguvumi cilvēku labklājībai nav tirgus preces, tad to monetārai novērtēšanai ir nepieciešami speciāli vides ekonomiskās novērtēšanas pētījumi. Lai novērtētu ieguvumus no pasākumu ieviešanas un LjVS panākšanas, ir izmantoti rezultāti no šī pētījuma ietvaros veikta ekonomiskās novērtēšanas pētījuma, kas tika īstenots 2021.gadā. Lai nodrošinātu nacionālās pieejas starptautisko saskaņotību, īstenojot šo pētījumu, tika ņemti vērā līdzīgi pētījumi citās Baltijas jūras valstīs (Somijā, Zviedrijā un Vācijā) (Nieminen et al., 2019; Nordzell et al., 2020; Oehlmann et al., 2021). Latvijā īstenotajā pētījumā tika novērtēti ieguvumi no LjVS sasniegšanas Latvijas jūras ūdeņos, aptverot visas jūras vides tēmas Latvijas jūras ūdeņos, kur atbilstoši "riska novērtējuma"

¹² Piemēram, D2 attiecībā uz invazīvo svešo sugu izplatību un ietekmi (kritēriji D2C2 un D2C3), D10 attiecībā uz atkritumu ietekmi uz sugām (kritēriji D10C3 un D10C4).

¹³ Pilni novērtējuma rezultāti sniegti kvalitatīvo raksturlielumu tematiskajās atskaitēs.

¹⁴ Kopsavilkums par izmaksu novērtējumu ir sniegts atskaites 1.pielikumā. Detalizētāka informācija ir sniegta kvalitatīvo raksturlielumu tematiskajās atskaitēs.

rezultātiem sagaidāma neatbilstība LJVŠ, tajā skaitā, biogēnu ienese un eitrofikācija, bīstamās piesārņojošās vielas, svešo sugu ienākšana un negatīvā ietekme, jūru piesārņojošie atkritumi un jūras bioloģiskās daudzveidības stāvoklis. Dati ir iegūti nacionālā Latvijas iedzīvotāju aptaujā no izlases, kas pēc lieluma un struktūras ir reprezentatīva Latvijas iedzīvotāju kopumam. Tādēļ rezultāti parāda visas Latvijas sabiedrības piešķirto vērtību LJVŠ sasniegšanai attiecībā uz aptvertajām tēmām.

Šis novērtējums parāda ieguvumus no papildu pasākumu ieviešanas, bet daļēji aptvert arī ieguvumus no esošo politiku plānoto pasākumu ieviešanas (1b pasākumi atbilstoši pasākumu iedalījumam [EC \(2020\)](#)). LJVŠ panākšana būs atkarīga no plānoto pasākumu īstenošanas esošo politiku ietvaros saistībā ar bioloģiskās daudzveidības aizsardzību (tajā skaitā, jaunu AJT noteikšana un dabas apsaimniekošanas plāna izstrāde), biogēnu ieneses samazināšanu (papildu pasākumi Upju baseinu apsaimniekošanas plānos 2022.-2027.gadam), bīstamo vielu piesārņojuma samazināšanu (īpaši, pasākumi Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānā 2021.-2028.gadam) un jūru piesārņojošo atkritumu daudzuma samazināšanu (Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāna 2021.-2028.gadam pasākumi ūdeņu piegružojuma mazināšanai¹⁵). LJVŠ lielā mērā tiks panākts ar šiem pasākumiem, tādēļ lielākā daļa ieguvumu būtu attiecināma uz šo pamata pasākumu efektu. Izmaksu-ieguvumu analīzei tika izstrādāti pieņēmumi, lai aprēķinātu uz papildu pasākumiem attiecināmos ieguvumus (aprakstīti nākamajā nodaļā).

Balstoties uz ekonomiskās novērtēšanas pētījuma rezultātiem, kopējie nacionālie labklājības ieguvumi iedzīvotājiem, sasniedzot LJVŠ attiecībā uz visām vērtētajām jūras vides problēmām, veido 16,2 miljonus eiro gadā (13,4-19,1 miljoni eiro 95% ticamības intervāls). Papildus dati no aptaujas par atsevišķo jūras vides problēmu nozīmību norāda, ka šie ieguvumi ir sadalāmi līdzīgi starp visām vērtētajām problēmām, veidojot apmēram 2-3 miljonus eiro ieguvumus gadā no pasākumiem saistībā ar katru jūras vides problēmu. Labklājības ieguvumi no LJVŠ sasniegšanas saistībā ar bīstamajām piesārņojošām vielām un jūru piesārņojošiem atkritumiem ir nedaudz augstāki par ieguvumiem saistībā ar pārējām vērtētajām jūras vides problēmām. Arī iepriekšējie vides ekonomiskās novērtēšanas pētījumi Latvijā norāda uz ieguvumiem līdzīgā apmērā ([AKTiiVS, 2018](#)). Izmaksu-ieguvumu analīzei tika izstrādāti pieņēmumi, lai aprēķinātu uz katru kvalitatīvo raksturlielumu attiecināmos ieguvumus (aprakstīti nākamajā nodaļā).

4.2. Izmaksu-ieguvumu analīze

Novērtējumam attiecībā uz 2.kritēriju “Vai papildu pasākumu izmaksas pārsniedz ieguvumus?” ir izmantota papildu pasākumu izmaksu-ieguvumu analīze. Gan izmaksām, gan ieguvumiem ir aprēķināta “tagadnes vērtība” (angļu val. *net present value* (NPV)). Aprēķinam ir izmantoti sekojoši pieņēmumi:

- Aprēķina periods 30 gadi.
- Izmaksas pilnā apjomā ir pirmos 6 gadus, 7.-30.gadā rēķinātas 30% no izmaksām. Nenoteiktības analīzei izmantots intervāls, kur apakšējo robežo veido kvantificētās izmaksas, augšējo robežu pieņēmums, ka izmaksas būtu divas reizes lielākas, nekā tika kvantitatīvi novērtēts.
- Ieguvumi no uzlabojuma jūras vidē rēķināti no 10.gada (50% no ieguvumiem), pilni ieguvumi no 20.gada.
- Lai sadalītu kopējos ieguvumus starp kvalitatīvajiem raksturlielumiem, ir izmantoti papildus dati no nacionālas aptaujas par atsevišķo jūras vides problēmu nozīmību (skat. 4.1.tabulu).
- Uz papildu pasākumiem attiecināmie ieguvumi ir noteikti, izvērtējot pamata pasākumu (1b) un papildu pasākumu apjomu un saturu. Izmantots konservatīvs pieņēmums, ka papildu pasākumi nodrošinātu vidēji 10-20% no kopējā efekta (uzlabojuma jūras vides stāvoklī), kas nepieciešams līdz LJVŠ sasniegšanai. Proporcionāli pieņemti arī uz papildu pasākumiem attiecināmie ieguvumi – 10-20% apmērā kopā visiem novērtējumā ietvertajiem kvalitatīvajiem raksturlielumiem.

¹⁵ Pasākumi, kas ietverti “Atkritumu rašanās novēršanas programmas” daļā “Pasākumi jūras, piekrastes, iekšzemes ūdeņu, īpaši aizsargājamo dabas teritoriju un citu teritoriju piegružojuma mazināšanai”.

Individuāliem raksturlielumiem ir izmantoti nedaudz atšķirīgi intervāli, ņemot vērā pamata un papildu pasākumus attiecīgajam raksturlielumam. Ir izmantoti sekojoši intervāli – 10-20% D1, 50-60% D2, 5-10% D5, 10-20% D8 un 5-10% D1 (atkritumiem piekrastē).

4.1.tabula. Izmaksu-ieguvumu analīzei izmantotais kopējo ieguvumu sadalījums starp kvalitatīvajiem raksturlielumiem. (Aprēķins, balstoties uz 2021.gada aptaujas datiem, kas veikta šī pētījuma ietvaros.)

* Balstoties uz jautājumu aptaujā “Cik, Jūsaprāt, ir svarīgi, lai maksājums tiktu izmantots jūras vides stāvokļa uzlabošanai saistībā ar sekojošajām jūras vides problēmām?”, izmantojot skalu no 1 “pilnībā nesvarīgi” līdz 5 “ļoti svarīgi”. Vidējais vērtējums no visiem respondentiem.

Pētījumā (aptaujā) novērtētās jūras vides problēmas	Vidējā balle (skalā 1-5)*	Attiecinātie ieguvumi, vid. milj. eiro gadā
Pārmērīga barības vielu uzkrāšanās	4.2	2.60
Bīstamas piesārņojošas vielas	4.7	2.91
Svešās sugas	4.1	2.54
Jūru piesārņojošie atkritumi	4.7	2.91
Dabīgo sugu dažādība	4.2	2.60
Zivju populāciju stāvoklis	4.3	2.66
KOPĀ visām problēmām:		16.2

4.2.tabulā sniegts rezultāts novērtējumam attiecībā uz 2.kritēriju, balstoties uz papildu pasākumu izmaksu-ieguvumu analīzi. Visiem kvalitatīvajiem raksturlielumu ieguvumu un izdevumu attiecība pārsniedz koeficientu 1, jo ieguvumi ir lielāki par izmaksām. Zemākais koeficients ir D8 (1.1) un D1 (1.3), jo šiem raksturlielumiem ir salīdzinoši augstākas papildu pasākumu izmaksas, un D1 ir arī salīdzinoši zemāki ieguvumi. Augstākais koeficients ir D2 (7.6-12.6), jo salīdzinoši liels uzlabojums varētu tikt sasniegts tieši ar papildu pasākumiem, attiecīgi uz papildu pasākumiem ir attiecināta lielāka daļa no ieguvumiem, nekā citiem raksturlielumiem.

4.2.tabula. Kopsavilkums novērtējumam attiecībā uz kritēriju “Vai papildu pasākumu izmaksas pārsniedz ieguvumus?”. (Avots: Darba ietvaros sagatavots apkopojums.)

	Visiem D	D1	D2	D5	D8	D10
Izmaksu tagadnes vērtība (NPV), milj. eiro	4.7-9.4	1.46-2.91	0.71-1.41	0.24-0.47	1.83-3.67	0.42-0.85
Ieguvumu tagadnes vērtība (NPV), milj. eiro	9.48-18.98	1.82-3.64	8.88-10.66	0.91-1.82	2.04-4.07	1.02-2.04
Ieguvumu un izdevumu attiecība, koeficients (Ieguvumi/Izmaksas)	2.0 [>1]	1.3 [>0.62]	7.6-12.6 [>6.3]	3.9 [>1.9]	1.1 [>0.56]	2.4 [>1.2]

Visiem raksturlielumiem koeficients ir virs pieņemtās robežvērtības (0.65), lai piemērotu izņēmumu dēļ “nesamērīgām izmaksām”.

Jāņem vērā, ka ne visas izmaksas un ieguvumi ir ietverti kvantitatīvajos novērtējumos. Izmaksās nav ietvertas iespējamās papildus izmaksas nozārēm no jauniem pasākumiem, kas varētu tikt noteikti pēc pasākumos ietvertajiem izvērtējumiem. Tā kā šādi iespējamie jaunie pasākumi šobrīd nav zināmi, to izmaksas nevarēja novērtēt. Ieguvumos nav ietverti ekonomiskie ieguvumi nozārēm no panāktajiem uzlabojumiem jūras vides stāvoklī. Šādi ieguvumi veidojas nozārēm, kas ir atkarīgas no labas jūras vides kvalitātes (piemēram, zvejniecībai). Nenoteiktību rada arī izmaksu-ieguvumu analīzei izmantotie

pieņēmumi. Izstrādātajam novērtējumam kopumā izmantota piesardzīga pieeja. Uzlabojot informācijas bāzi par izmaksām un ieguvumiem, būtu nepieciešams šos novērtējumus pārskatīt.

Ņemot vērā izmaksu un ieguvumu novērtējumu nenoteiktību, papildus tika aprēķināts teorētisks scenārijs, ja izmaksas būtu divas reizes lielākas, nekā tika kvantitatīvi novērtēts, bet ieguvumiem būtu apakšējā robeža uz papildu pasākumiem attiecināmajiem ieguvumiem. Šī scenārija koeficients 4.2.tabulā sniegts kvadrātiņkāvās. Tas ir zemāks par noteikto robežvērtību (0.65) kvalitatīvajiem raksturlielumiem D1 un D8. Šāds rezultāts liecina, ka šiem raksturlielumiem būtu lietderīga papildus analīze individuāliem papildu pasākumiem. Lai arī šiem raksturlielumiem nav ieteikts piemērot izņēmumu, papildu pasākumu priekšlikumi šiem raksturlielumiem ietver papildu pasākumus, kuru ietvaros paredzēts veikt pasākumu izstrādi un to sociālekonomisko novērtējumu.

Lai arī izmaksu-ieguvumu analīzes rezultāts nedod pamatojumu izņēmumu piemērošanai, tika veikts novērtējums papildus kritērijam "Vai papildu pasākumu izmaksas pārsniedz noteiktu proporciju no valsts izdevumiem vides aizsardzībai?". Lielākā daļa papildu pasākumu izmaksu ir attiecināmas uz valsts pārvaldi. Tādēļ papildus izmaksas ir vērtētas pret valsts budžeta izdevumiem vides aizsardzībai. Novērtējumam ir izmantoti dati par valsts budžeta izdevumiem vides aizsardzībai ([Finanšu ministrija, 2021](#))¹⁶, kas 2021.gadā veidoja 0,5% no valsts budžeta, jeb 51,7 miljonus eiro. Tas apmēram atbilst VARAM budžetam valsts pamatfunkciju īstenošanai ([VARAM, 2020](#)). Kvantificētās papildu pasākumu izmaksas (izmaksas vidēji gadā) veido 0,81% no valsts budžeta izdevumiem vides aizsardzībai. Šāda proporcija ir zem indikatīvās 1% robežas.

Atsevišķu pasākumu ieviešanas rezultātā varētu tikt noteikti jauni pasākumi ekonomikas nozarēm. Papildu pasākumi, kuros nozarēm varētu tikt noteikti jauni pasākumi, vai kuri varētu radīt uz nozarēm negatīvu ietekmi, ietver sociālekonomiskās ietekmes novērtējumu pirms jaunu pasākumu noteikšanas.

Atbilstoši izstrādātajai pieejai, tālāki izvērtējumu izņēmumu piemērošanas iespējai netika veikti. Vienlaikus jāatzīmē, ka visiem papildu pasākumiem ir veikts sociālekonomisko ietekmju novērtējums pasākumu izstrādes ietvaros, novērtējot to tehnisko iespējamību un izmaksu-efektivitāti. Balstoties uz šo novērtējumu, daži pasākumi netika iekļauti papildu pasākumu priekšlikumos.¹⁷

5. Kopsavilkums atjaunotajai pasākumu programmai

Tika izvērtēta nepieciešamība un pamatojums iespējai piemērot izņēmumus papildu pasākumu neieviešanai dēļ "nesamērīgām izmaksām" atbilstoši direktīvas 14.panta 4.daļai. Direktīva pieļauj šādus izņēmumus, ja nav apdraudējuma jūras videi, vai ja izmaksas no papildu pasākumu ieviešanas būtu nesamērīgas salīdzinājumā ar apdraudējumu jūras videi, vienlaikus nodrošinot, ka šāds izņēmums nerada apdraudējumu LJV sasniedzšanai. Nacionālā pieeja šādu iespējamo izņēmumu izvērtēšanai tika izstrādāta, ņemot vērā ES vadlīnijas un praksi citās dalībvalstīs. Pēc izvērtējuma secināts, ka nav pamata šādu izņēmumu piemērošanai.

Apdraudējums jūras videi ir vērtēts, balstoties uz novērtējumu esošā stāvokļa atbilstībai LJV. Kvalitatīvajiem raksturlielumiem, kuriem novērtēta atbilstība LJV, papildu pasākumi slodžu samazināšanai nav nepieciešami. Raksturlielumiem, kuriem stāvokļa atbilstību LJV šobrīd nav iespējams novērtēt, nepieciešamas rīcības informācijas bāzes uzlabošanai (izstrādāt indikatorus un robežvērtības,

¹⁶ Finanšu ministrija (2021) 2021.gada valsts budžets (pieejams <https://www.fm.gov.lv/lv/budzets2021>).

¹⁷ Tie ir saistīti ar pasākumiem jūrā sedimentos uzkrātā biogēnu piesārņojuma samazināšanai un biogēnu piesārņojuma samazināšanu jūrā ar aļģu un gliemeņu audzēšanu. Novērtējumā tika secināts, ka pasākumiem jūrā, lai samazinātu sedimentos uzkrājušos biogēnu piesārņojumu, ir ievērojama nenoteiktība šādu pasākumu efektivitātē un augsts risks negatīvai ietekmei uz ekosistēmu. Attiecībā uz gliemeņu audzēšanu (arī aļģu audzēšanu) secināts, ka tā rada virkni vides un sociālekonomisko ieguvumu, taču šāds pasākums nav vērtējams kā tehniski iespējams un izmaksu-efektīvs risinājums biogēnu slodzes uz jūru mērķu sasniegšanas kontekstā.

veikt stāvokļa atbilstības novērtēšanu). Arī šādiem raksturlielumiem izņēmums nav piemērots. Kvalitatīvajiem raksturlielumiem, kuriem esošais stāvoklis novērtēts kā neatbilstošs LJVŠ, tika novērtētas papildu pasākumu izmaksas un ieguvumi. Izmaksu "samērīgums" ir vērtēts, balstoties uz pasākumu izmaksu un ieguvumu salīdzinājumu. Tajā secināts, ka ieguvumi pārsniedz izmaksas, tādēļ tās būtu vērtējamas kā samērīgas. Jāņem vērā, ka kvantitatīvajos novērtējumos nav ietvertas visas izmaksas un ieguvumi. Nenoteiktību rada arī izmaksu-ieguvumu analīzei izmantotie pieņēmumi. Novērtējumam kopumā izmantota piesardzīga pieeja. Uzlabojot informācijas bāzi par izmaksām un ieguvumiem, novērtējumu būtu nepieciešams pārskatīt.

Jāatzīmē, ka visiem papildu pasākumiem to izstrādes ietvaros tika veikts sociālekonomisko ietekmju novērtējums. Balstoties uz šo novērtējumu, daži pasākumi netika iekļauti papildu pasākumu priekšlikumos. Savukārt, iekļautie papildu pasākumi, kas ietver izvērtējumus un iespējamu jaunu pasākumu noteikšanu ekonomikas nozarēm, paredz sociālekonomisko ietekmju novērtēšanu pirms šādu jaunu pasākumu noteikšanas.

1.pielikums: Izvērtējumā ietvertie papildu pasākumi un to izmaksu novērtējums

Analīzē ietvertie papildu pasākumi ir sniegti P1.1.tabulā. Balstoties uz informāciju no literatūras un piemēriem no prakses, ekspert-vērtējumu un pieņēmumiem, tika izstrādāti kvantitatīvi novērtējumi pasākumu tiešajām finansiālajām izmaksām. Daļai pasākumu šie novērtējumi ietver intervālu, ņemot vērā nenoteiktību. Izmaksas ir aprēķinātas kā kopējās izmaksas plānošanas periodam (6 gadiem) un kā vidējās izmaksas gadā. Daļa pasākumu varētu radīt tiešās un netiešās izmaksas nozarēm (zaudētos ienākumus, pieaugumu regulārās darbības izmaksās), ko nevarēja kvantificēt, jo iespējamie pasākumi, kas varētu tikt noteikti, šobrīd nav zināmi.

P1.1.tabula. Novērtējums papildu pasākumu izmaksām plānošanas ciklam. (Avots: Darba ietvaros sagatavots novērtējums.)

Papildu pasākumi	D	Pasākumu tiešās finansiālās izmaksas plānošanas ciklam (EUR)		Citas izmaksas (zaudētie ienākumi, pieaugums regulārās darbības izmaksās) un negatīvās ietekmes. Piezīmes saistībā ar novērtējumu, t.sk. nenoteiktību.
		no	līdz	
JVM1 PP1 Nacionālais jūras biotopu atjaunošanas plāns	D1	150 000		(?) Pasākums iespējams īstermiņā varētu radīt zaudētos ienākumus un/vai pieaugumu regulārās darbības izmaksās zvejnīcībai (nav kvantificētas).
JVM1 PP2 Izstrādāt AJT DAP kvantitatīvus mērķus un efektīvus pasākumus	D1	30 000	50 000	-
JVM1 PP3 Nacionālā metodoloģija AJT tīkla efektivitātes novērtēšanai	D1	10 000		-
JVM1 PP4 Ligzdojošo putnu aizsardzībai noteikt rekreācijas aktivitāšu ierobežojumus ligzdošanai nozīmīgās vietās un periodā	D1	110 000	120 000	(x) Netiešās izmaksas (negatīva ietekme) uz atpūtniekiem un tūristiem piekrastē no ierobežojumiem atpūtas aktivitātēs (nav kvantificētas).
JVM1 PP5 Izstrādāt un īstenot sugu aizsardzības plānu (SAP) piekrastē ligzdojošām putnu sugām	D1	40 000		Vērtētas tikai SAP izstrādes izmaksas. Izmaksas SAP noteikto pasākumu īstenošanai nevar kvantitatīvi novērtēt, jo pasākumi vēl nav zināmi.
JVM1 PP6 Informācija atjaunotajam nacionālajam jūras telpiskajam plānojumam (bentiskajiem biotopiem)	D1	10 000	20 000	-

Papildu pasākumi	D	Pasākumu tiešās finansiālās izmaksas plānošanas ciklam (EUR)		Citas izmaksas (zaudētie ienākumi, pieaugums regulārās darbības izmaksās) un negatīvās ietekmes. Piezīmes saistībā ar novērtējumu, t.sk. nenoteiktību.
		no	līdz	
JVM1 PP6 Informācija atjaunotajam piekrastes infrastruktūras tematiskajam plānojumam un jūras telpiskajam plānojumam (jūras putniem)	D1	10 000		-
JVM1 PP7 Īstenot izpēti monitoringu informācijas nodrošināšanai papildus indikatoriem (jūras putniem)	D1	50 000		-
JVM1 PP8 Starptautiskā informācijas apmaiņa un koordinācija (jūras putniem)	D1	18 000		-
JVM1 PP9 Īstenoto roņu aizsardzības pasākumu efektivitātes novērtējums	D1	50 000		-
JVM1 PP10 Uzlabot informācijas bāzi par jūras ekosistēmas pakalpojumiem un informācijas publisko pieejamību politikas izstrādei	D1	300 000		-
JVM1 PP11 Kuģu un atpūtas laivu korpusu bioloģiskā apauguma apsaimniekošanas normatīvais regulējums un pasākumi	D2	235 000		Izmaksu novērtējumam ir ļoti augsta nenoteiktība. Daļa izmaksu ir attiecināmas uz pasākumu JVM5 PP22.
JVM1 PP12 Apaļā jūrasgrunđu populācijas ierobežošanas pasākumi	D2	10 000		Rēķinātas tikai pasākuma administratīvās izmaksas. Pieņemts, ka izmaksas ierobežošanas pasākumiem tiek kompensētas ar realizācijas ieņēmumiem.
JVM1 PP13 Informācijas apmaiņa jūras reģionā (svešajām sugām)	D2	20 000		-
JVM1 PP14 Turpināt izpēti par jūras svešo sugu izplatības tendencēm un ietekmēm	D2	200 000		-
JVM3 PP15 Nacionālais aprēķins biogēnu slodzes samazinājumam uz piekrastes ūdeņiem no atjaunoto UBAP (2022-2027) pasākumiem	D5	20 000		-
JVM3 PP16 Novērtējumi un pasākumu izstrāde slodzei uz upēm un jūru ar biogēniem, bīstamām vielām un mikro-plastiku no lietussūdeņu kanalizācijas ūdeņiem un pārplūdēm (kopā visiem piesārņotāju veidiem)	D5, D8, D10	200 000		-
JVM3 PP17 Nacionālās informācijas sniegšana HELCOM slodžu ietekmes novērtējumiem biogēnu slodzei un ietekmei no kravas kuģu notekūdeņiem, kravu atliekām un kuģu tehniskajiem ūdeņiem	D5	0		Novērtētas tikai informācijas sniegšanas izmaksas (praktiski nav izmaksu). Papildu pasākumi kuģniecībai, kas iespējams varētu tikt noteikti nākotnē, balstoties uz HELCOM ietekmes novērtējumiem, nav vērtēti (nav zināmi).
JVM3 PP18 Izvērtējums nepieciešamībai pēc uzlabojumiem Latvijas ostās attiecībā uz mēslojuma pārkraušanu un uzglabāšanu	D5	50 000		Novērtētas tikai izvērtējuma izmaksas. Papildu pasākumi ostām, kas iespējams varētu tikt noteikti nākotnē, balstoties uz izvērtējumu, nav vērtēti (nav zināmi).
JVM5 PP19 Īstenot iedzīvotāju informēšanas un izglītošanas pasākumus	D8	200 000		-
JVM5 PP20 Veikt izpēti un, ja nepieciešams, izstrādāt LjVS robežvērtības bīstamām vielām jūras sedimentos	D8	200 000		-
JVM5 PP21 Izvērtējums esošajam regulējumam ostu padziļināšanai, izņemtās grunts izvietojumam un darbībām ar piesārņotu grunti	D8	50 000	70 000	(x) Papildus izmaksas ostām, ja tiek noteiktas izmaiņas regulējumā (nav novērtētas, jo papildus rīcības, ja nepieciešams, tiktu noteiktas pēc izvērtējuma).
JVM5 PP22 Izstrādāt un ieviest nacionālo regulējumu kuģu remontam un korpusu apkopei TBT piesārņojuma novēršanai	D8	-	-	Pasākuma izmaksas novērtētas kopā ar JVM1 PP11 pasākumu.
JVM5 PP23 Veicināt TBT nesaturošu pretapauguma krāsu izmantošanu uz atpūtas kuģiem/laiivām	D8	50 000		(?) Iespējams atpūtas kuģu/laiivu īpašniekiem varētu rasties papildus regulārās darbības izmaksas no TBT nesaturošu krāsu izmantošanas.

Papildu pasākumi	D	Pasākumu tiešās finansiālās izmaksas plānošanas ciklam (EUR)		Citas izmaksas (zaudētie ienākumi, pieaugums regulārās darbības izmaksās) un negatīvās ietekmes. Piezīmes saistībā ar novērtējumu, t.sk. nenoteiktību.
		no	līdz	
JVM5 PP24 Uzlabot informāciju un tās pieejamību par piesārņojumu ar bīstamajām vielām no piesārņotām vietām un atkritumu izgāztuvēm	D8	nav novērtētas		Izmaksas informācijas sistēmu uzlabošanai un papildus monitoringam. Lielākā daļa šo izmaksu attiecināmas uz citu politiku izmaksām (iekšzemes ūdeņu aizsardzība, piesārņoto vietu un atkritumu apsaimniekošana).
JVM5 PP25 Veikt izpēti par slodzi un iespējamiem papildus pasākumiem, lai novērstu bīstamo vielu noteci un izplatību no augsnē un sedimentos uzkrātā piesārņojuma un atkritumu apglabāšanas	D8	200 000		-
JVM5 PP26 Veicināt rūpniecībā, enerģētikas nozarē, jūras transporta un infrastruktūras nozarēs izmantoto materiālu un izstrādājumu, kas satur bīstamās vielas, aizvietošanu	D8	100 000		(x) Izmaksas pasākumiem nozarēs materiālu aizvietošanai (nav novērtētas, jo ieteikumi aizvietošanas iespējām tiks izstrādāti pasākuma ietvaros).
JVM6 PP27 Izvērtēt nepieciešamību pēc nacionālā regulējuma, lai nodrošinātu efektīvu stimulu pasīvi nozvejoto atkritumu nodošanai ostās	D10	10 000		-
JVM6 PP28 Izstrādāt un ieviest nacionālo regulējumu aizliegumam apzinātai balonu masveida izlaišanai gaisā	D10	10 000		(?) Iespējams varētu rasties zaudētie ieņēmumi šādu balonu tirgotājiem no samazinājuma patēriņā (nav kvantificēti).
JVM6 PP29 Izstrādāt vadlīnijas pašvaldībām pasākumu noteikšanai pašvaldību plānošanas/normatīvajos dokumentos	D10	10 000		Vērtētas tikai izmaksas vadlīniju izstrādei (arī attiecībā uz efektu).
JVM6 PP30 Īstenot pētījumus par cietajiem atkritumiem un mikro-piegružojumu jūras ūdens vidē	D10	100 000		-
JVM6 PP31 Īstenot pētījumu, lai izstrādātu analītisku politikas lēmumu atbalsta instrumentu pasākumu novērtēšanai	D10	30 000		-
KOPĀ:		2 473 000	2 533 000	

Izmantotā literatūra

AKTiiVS (2018) "Jūras vides stāvokļa novērtējums: EKONOMISKĀ UN SOCIĀLĀ ANALĪZE", pieejams http://www.varam.gov.lv/lat/darbibas_veidi/juras_vides_aizsardziba/?doc=27100.

European Commission (2009) Common Implementation Strategy (CIS) for the Water Framework Directive (2000/60/EC). Guidance Document No. 20: Guidance document on exemptions to the environmental objectives (Technical Report 2009-027).

European Commission (2014) Addressing affordability concerns in WFD implementation. Resource document for the WG Economics.

European Commission (2020) Programmes of measures and Exceptions under the Marine Strategy Framework Directive - Recommendations for implementation and reporting for the updates in the 2nd cycle. DG Environment, Brussels. (MSFD Guidance Document 10).

Finanšu ministrija (2021) 2021.gada valsts budžets (pieejams <https://www.fm.gov.lv/lv/budzets2021>).

HELCOM (2022) Joint Documentation of Regional Coordination of Programmes of Measures for the EU Marine Strategy Framework Directive in the Baltic Sea Area. Pieejams <https://helcom.fi/media/publications/joint-documentation-of-regional-coordination-of-programmes-of-measures-in-the-baltic-sea-area.pdf>.

LHEI (2018) „Jūras vides stāvokļa novērtējums”. Pieejams <https://drive.google.com/file/d/17RkcrG5qEnVuNxFEzLiR88VQqkKUnKyx/view>.

LHEI (2020) Līguma atskaite projektam “Zināšanu uzlabošana jūras vides stāvokļa jomā” (projekta Nr. 17-00-F06803-000001).

LHEI (2021) Līguma atskaite projektam “Zināšanu uzlabošana jūras vides stāvokļa jomā” (projekta Nr. 17-00-F06803-000001).

Nieminen E., Ahtiainen H., Lagerkvist C.-J., Oinonen S. (2019) The economic benefits of achieving Good Environmental Status in the Finnish marine waters of the Baltic Sea. *Marine Policy*, 99, 181-189, <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2018.10.014>.

Nordzell H., Wahtra J., Hasselström L., Wallström J. (2020) Värdet av att uppnå god miljöstatus i svenska havsvatten: En betalningsviljestudie. Anthesis. Rapport 2020:8.

Oehlmann M., Nunes-Heinzmann A.-C., Bertram C., Hellwig R., Interwies E., Meyerhoff J. (2021) The value of the German marine environment: Costs of degradation of the marine environment using the example of the German North Sea and Baltic Sea. Report No (UBA-FB) FB000561/ENG for German Environment Agency. Pieejams <https://www.umweltbundesamt.de/publikationen/the-value-of-the-german-marine-environment>.

PAIC (2019) Sanešu pārvietošanās jūrā izpēte un laba jūras vides stāvokļa kvalitatīvā raksturlieluma “Hidrogrāfiskie apstākļi” rādītāju aprobācija. Līguma atskaite projektam “Zināšanu uzlabošana jūras vides stāvokļa jomā” (projekta Nr. 17-00-F06803-000001).

VARAM (2020) “Paskaidrojums par Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas valsts pamatbudžeta līdzekļu pieprasījumu vidējam termiņam” (pieejams <https://www.varam.gov.lv/lv/budzets>).

WG Economics (2015) Resource document on disproportionate costs and affordability assessment – examples of the implementation from Member States.